

a Farm Sustainability Data Network. OJ L, 2023/2674, 29.11.2023. ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2023/2674/oj>

11. Regulation (EU) No 1308/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013 establishing a common organisation of the markets in agricultural products and repealing Council Regulations (EEC) No 922/72, (EEC) No 234/79, (EC) No 1037/2001 and (EC) No 1234/2007. OJ L 347, 20.12.2013, pp. 671–854. Consolidated version of 18 March 2026. ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2013/1308/2026-03-18>

12. Верховна Рада України. Про сільськогосподарську дорадчу діяльність : Закон України від 17 червня 2004 р. № 1807-IV. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 38. Ст. 470. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1807-15>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-688-1-38>

CORRESPONDENCE OF THE METHOD OF JUDICIAL PROTECTION TO THE NATURE OF THE VIOLATED SUBJECTIVE PUBLIC RIGHT

ВІДПОВІДНІСТЬ СПОСОБУ СУДОВОГО ЗАХИСТУ ХАРАКТЕРУ ПОРУШЕНОГО СУБ'ЄКТИВНОГО ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

Dadyshhev S. F.

*Postgraduate Student at the Department
of Constitutional
and Administrative Law
Zaporizhzhia National University
Zaporizhzhia, Ukraine*

Дадишев С. Ф.

*аспірант кафедри конституційного
та адміністративного права
Запорізький національний
університет
м. Запоріжжя, Україна*

Традиційно спосіб захисту визначають як передбачений законом матеріально-правовий захід примусового характеру, застосуванням якого досягається припинення порушення та відновлення становища особи. В адміністративному судочинстві такі положення набувають специфіки: спосіб захисту тут завжди опосередкований втручанням у діяльність суб'єкта владних повноважень і тому обмежений принципом поділу влади.

Нормативною основою є стаття 5 КАС України, яка закріплює перелік способів захисту, доступних позивачеві, та стаття 245 КАС України, що визначає, які саме рішення може ухвалити суд у разі

задоволення позову. До цього переліку належать, зокрема: визнання протиправним і нечинним нормативно-правового акта або окремих його положень; визнання протиправним та скасування індивідуального акта; визнання дій суб'єкта владних повноважень протиправними та зобов'язання утриматися від вчинення певних дій; визнання бездіяльності протиправною та зобов'язання вчинити певні дії; встановлення наявності чи відсутності компетенції; поєднання зазначених способів зі стягненням коштів на відшкодування шкоди.

Принципове значення має те, що цей перелік не є вичерпним. Частина друга статті 5 КАС України прямо допускає захист прав у інший спосіб, який не суперечить закону і забезпечує ефективний захист, а пункт про «інший спосіб захисту» відтворено і в статті 245 КАС України. Українське процесуальне право, таким чином, відмовилося від закритої системи позовів і сприйняло модель, за якої суд зобов'язаний обрати результативний інструмент, а не найближчий за формою.

У науковій літературі це положення оцінюють як таке, що надає адміністративному суду функцію не лише контрольну, а й правовідновлювальну. Н. Б. Писаренко відзначає, що право на справедливий суд у публічно-правовому спорі не вичерпується доступом до провадження і охоплює отримання рішення, здатного реально вплинути на становище особи [1, с. 156]. О. В. Константиї, аналізуючи проблеми захисту прав приватних осіб в адміністративному судочинстві, наголошує, що формальна констатація протиправності без відновлювального компонента не задовольняє вимог статті 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [2].

Зниження ефективності судового захисту найчастіше пов'язується із невідповідністю між такими трьома суміжними категоріями, як: предметом позову (матеріально-правова вимога позивача до відповідача); способом захисту (модель поведінки, до якої суд примушує відповідача, або юридичний наслідок, який суд створює своїм рішенням); позовною вимогою, якою є процесуальна форма викладу першого і другого в позовній заяві. У разі коли матеріальна вимога особи потребує одного інструменту, а обрано (або застосовано судом) інший знижується ефективність захисту. Крім того невідповідність між змістом предметом позову та його зовнішнім відображенням так само своїм наслідком має зниження рівня процесуальної ефективності і тому задоволення інтересів сторін.

Європейська адміністративно-процесуальна традиція виробила усталену типологію позовів, яка ґрунтується не на предметі оскарження, а на характері вимог позивача: заперечувальний (оскаржувальний) позов, спрямований на скасування обтяжливого акта; зобов'язальний позов, спрямований на примушення адміністрації прийняти

сприятливий акт; позов про визнання, спрямований на встановлення наявності чи відсутності правовідношення або компетенції; загальний позов про присудження, спрямований на вчинення дії, яка не є прийняттям адміністративного акта [3, с. 5-24].

Отже, ефективність судового захисту в адміністративному судочинстві безпосередньо залежить від правильного вибору способу захисту, який повинен відповідати характеру порушеного суб'єктивного публічного права та забезпечувати його реальне поновлення. Спосіб судового захисту не може розглядатися виключно як процесуальна форма реагування суду на встановлене порушення, оскільки його функціональне призначення полягає у досягненні того правозахисного результату, заради якого особа звернулася до адміністративного суду.

Література:

1. Писаренко Н. Засади адміністративного судочинства (сучасний український контекст) : монографія. Харків : Право, 2019. 248 с.
2. Константи́й О. В. Проблеми захисту в адміністративному судочинстві суб'єктивних прав, свобод і законних інтересів: монографія. Київ: Істина, 2015. 544 с.
3. Писаренко Н.Б., Сьоміна В.А. Адміністративно-правові спори (удосконалення порядку вирішення) : монографія. Х. : Право, 2011. 136 с.